

Hayat

*Hayata, daima hayata.. dünyaya
daha çok hayat katalım !...*

Nietzsche

Cilt VI. 31 Temmuz 1929. Sayı : 136

Musahabe

Meslekî tedrisat

Maarif Vekâleti bir sene var ki meslekî tedrisat meselesile uğraşmağa başladı. Fakat bu meseleye hariçten bakanlar düne kadar Ticaret ve Ziraat Vekâletine bağlı olan mekteplerin Maarif Vekâletine geçmesi tarzında telâkki ediyorlar. Onun içindir ki bu tebeddülü nihayet mevcut mekteplerin bir merci değiştirmiş olmasından ibaret sayıyorlar.

Eğer meslekî tedrisatla iş-tigal beş altı mektebin maarife raptedilmesinden ibaret ise ortada değişen mühim birşey olmaması lâzım gelir. Halbuki hakikatte böyle değildir ve böyle olmamalıdır. Devletin vazifeleri hakkında, tahsil mefhumunda yeni telâkkiye sahip olmadıkça meslekî tedrisatın esaslı programı çizilemez.

Bu yeni telâkki nedir ?

Bilhassa iki asırdanberi her yerde devletin yapmağa mecbur olduğu işler hakkındaki fikirler mütemadiyen genişliyerek gitmiştir. On dokuzuncu asrın ilk nısfında Devlet Vazifeleri meyanında kat'iyen görülmiyen işler, ikinci nısfında doğrudan doğruya Devlet hizmetleri olmuştur. Devlet vazifeleri asayiş te-

minden, vatani müdaffaadan Mahkemeler ile adaleti korumaktan ibaret olmasını istiyen Liberal mektebin bugün yaşıyan taraftarları bile artık bu dar görüşü bırakmışlardır.

Asrın bu gidişi devletin tahsil ve terbiye hususundaki mefhumunu da değiştirmiştir. İki asır evel vatandaşları okutmak hiçbir yerde Devletin vazifesi değildi, şimdi her yerde en aslî bir vazifedir.

Fakat sanayi inkilabının yarattığı bu günkü cemiyetler için yalnız ilk tahsili vermek kâfi gelmiyor.

Onun yanında bu günkü sanayi hayatına intibak edecek ve aynı zamanda demokrasilerin icap ettirdiği vazifeleri göreceк vatandaşları yetiştirmek te bir vazife olmağa başlamıştır. Terbiye ve tahsil sisteminde istenilen bilgilerin ekserisi bu günkü iktisadî hayatın vücuda getirdiği muhite yarıyacak fertler yetiştirmek arzu ve esasına müstennittir.

Terbiye ve tahsil işile uğraşanların bu hususta istedikleri şunlardır:

1 — Mekteplerde terbiye sistemi Fabrika, Ticaret, İş ve Entrepreneur hayatının iktiza

ettiği kabiliyetleri verecek mahiyette olmalıdır.

2 — Devlet sanayi hayatının iktiza ettiği Mühendis, teknisyen yetiştirmelidir.

3 — İş bölümü işçiye dar görüşlü yapıyor, makineleştiriyor. Devlet, belediye ve diğer teşkilât işçiye kendi işinin muhtelif cephelerini gösterebilmeli, zihnen inkişafına çalışmalıdır.

4 — İşçi makineleştikten çok zaman iyi vatandaş olması için lâzım gelen malûmatı haiz bulunmıyor. İşçiye bu malûmatı vermeğe çalışmalıdır.

5 — Devlet, belediye ve diğer teşkilât ısraklık müddetini kısaltmak ve vatandaşları hemen iyi bir müstahsil yapabilmek için tedbirler almalıdır.

6 — Umumî bir mana ile istihsalatı artıracak ve tanzim edecek tedbirler almak devletin vazifesidir. Buna istinaden vatandaşların kendi işlerinde daha iyi müstahsil olabilmeleri için onlara malûmat cihetile de yardım eylemelidir.

Bu sayılan noktaların birincisi umumî terbiye meselesi içinde düşünülecek cihettir.

— 20 inci sahifeden sonra —

sihirli tesirler yapıyordu. Bunun üzerine kemana dokunulmadı. Zaman zaman tatlı bir tebessümle Antonya: «Baba! Ben şarkı söylemek istiyorum!» dedikçe, Krespel, kemanına sarılıyor, ve hayret verici nağmelerini çıkarıyordu. İşte bu kemanın sesile, Antonya, teganni edememekten doğan kederlerini teselli ediyordu. Fakat babalık aşkının Krespele aldıracağı bütün bu müfrit tedbirlere rağmen sıhhati bir salâhiyet kazanamıyordu. Krespel korkularının tekrar doğduğunu hissediyor, ve kızının öleceği fikri onu uykusunda bile tazip ediyordu.

Heiderberg'e ikinci seyahatinden bir gece evel, Krespel, gecenin sessizliği içinde yanındaki salonda Klavsenin çalındığını duyar gibi oldu. Mahir parmaklar sür'atle tuşların üzerinde koşuyordu. Kalkmak istedi, fakat demir bir el onu yatağına çivilemiş gibi idi. Uzak bir fısıltı halinde kızının sesini işitir gibi oldu. Sonra ses daha vazıhlaştı, biraz sonra da en yüksek perdeye çıktı, nağmeler müşavirin kalbine ok gibi tesir ediyordu. Birdenbire mavi bir ışık odasını aydınlattı, ve Antonya İlâhî bir nur içinde kendisine göründü; teganni de devam ediyordu. Yavaş yavaş hayalet kayboldu, fakat müşavir fecrin ilk aydınlığına kadar yerinden kımıldama kuvvetini kendinde bulamadı. İlk ışık perdelerden geçer geçmez korkunç bir rüyadan çıkar gibi kalktı, Antonya'nın odasına koştu. Antonya sedirde gözleri kapalı eller göğsünün üstünde kavuşmuş olarak uzanmıştı. Solgun ve hareketsiz dudakların son bir tebessüm aydınlatıyordu. Genç bakirenin ruhu allaha kavuşmuştu.

nakleden:

Ahmet Hamdi

On beş gün içinde

Hayat ve neşriyat

23 Temmuz

Her inkılâp, kendisinden evvelki inkılâbı - aradaki zaman ne kadar kısa olursa olsun - ihtiyar ve noksan görür. Bununla beraber, genç inkılâp, ihtiyar inkılâba karşı, bir nevi baba hürmeti taşır. Bugünkü Cümhuriyetle dünkü meşrutiyet arasında hiç bir baba - oğul münasebeti olmasa bile genç, ona karşı bir genç hürmetkârlığını gösteriyor. İşte bir hafta evel, 21 inci doğum ve 10 uncu ölüm senesini gördüğümüz 23 İnkılâbında genç nesil aynı hisle selâmladı.

Bulgar gazeteciliği

Bulgar Ajansının Paris muhabiri, Bulgar gazeteciliğinin tarihi ve inkişafı hakkında, bir makale neşretmiştir. En yakın komşumuzun fikir ve neşriyat hayatına ait olan bu makalenin en canlı taraflarını iktibas etmeği faydalı gördük:

«Hemen bütün garbî Avrupa memleketleri ile bazı şarkî Avrupa milletlerine nazaran Bulgar matbuatı nisbeten yenidir.

On beşinci asırda Türklerin balkanlara vaki olan istilâsından sonra Bulgar devleti siyasî istiklâlini temamlı kaybetmişti. Bunun daha fenası Bulgar milleti aynı zamanda Türk tahakkümü ile beraber Rumların ruhanî boyunduruğunu da kabul etmesidir.

Bütün eski Bulgar eserleri Rumlar tarafından mahvedil-

diği için edebî lisanımız kaybolmuştu. Fakat bunlara rağmen konuşulan bulgar lisanı köylüler tarafından muhafaza edilmiştir. Bu hal on sekizinci asırda milletlerin umumî inkişaf hareketinin tesiri altında Bulgarların da uyanması için kâfi gelmiştir. 18 ve 19 uncu asırda Şark hristiyanlığının halâsı için Ruslar tarafından birbiri ardınca Türklere karşı yapılan muharebelerde ve Fransız ihtilâli Bulgar inkişafını tenmiye etmiştir. 1872 senesinde ruhanî istiklâlin istihsalinden sonra Bulgaristan nihayet 1878 senesinde siyasî istiklâlini temin etmiştir. Bu ilk devrin mecmua ve gazeteleri bilhassa Bulgar muhacirlerinin ilticagâhı olan Bukreşte ve Türkiye'nin merkezi olan İstanbul'da tabedilmiştir ki bu suretle bu iki şehir Bulgar münevverlerinin hareket merkezi olmuştur.

Lioubslovie, namındaki ilk bulgar mecmuası 1842 tarihinde İzmirde çıkmış, iki sene sonra «Balgarski orel», namındaki yevmî Bulgar gazetesi Leipzig'de intişar etmiştir.

1848 den sonra sırası ile şu gazete ve risalelea çıkmıştır: Tsarigrad, Tourtsiya, Vreme, Sevetnik, Gayda, Make-doniya, Pravo, Zorninta... bunlar Türkiyede neşrolunmuştur. Belgratta da Dounavski, Boudechnost, ve Budapeştede de Svoboda, Nezavissmost, Zmane, Douma, Boudilnik, gazeteleri çıkmıştır.

1900 martında «Balkanska-zora», ve «Pochta», Sofyada

ilk yevmî gazete olarak intişar etmiştir. Umumî harptan sonra gazeteler inkişaf etmiştir. Bugün gündelik gazetele-
rin tirajı otuzdan elli bine kadardır. Bununla beraber gazetelerin vaziyeti henüz za-
iftir. Büyük gazetelerin hemen hepsi Sofya'da çıkar.

Bulgaristanda büyük mik-
darda teknik gazeteleri de neşredilmektedir. Sofya'da şimdi çıkan gazeteler, on altısı yevmî, kırkı gayri yevmî olmak üzere 56, mecmualar da 46 tanedir. Meslekî mecmua-
lar da bu nisbettedir.

Afganistan

Afgaista'nin yeniliğiseven hükümdarı Emanullah han, kara kuvvetin karşısında, memleketinden uzaklaşmağa ve Avrupa'ya çekilmeğe mecbur oldu. Bu münasebetle Afganistan kelimesi bizde çok kullanıldığı için bu milletin tarihinden kısa bir surette bahsetmeği faydalı gördük.

Afgannistan, bu ismi, 18 inci asrın ortalarından beri taşı-
makta idi. Ondan evel siyasi bir teşekkülü olmadığından her kıt'ası ayrı bir isimle yadolunurdu. Hindistan, da Mogol İmparatorluğunun tees-
süsünden sonra bu memleket, ya Mogollara, yahut İranlılara veya her ikisine merbut kalır-
dı. Nadir Şah, 1737 de İrandan Hindistana meşhur akını-
nı yaparak on sene sonra kat-
ledilince, 1747 de Afganlılar istiklâlini kazandı. İlk hüküm-
darları Abdali kabilesi reisi Ah-
mettir. Ahmet Şahın ünvanı "Dürrü dürrani,,ye ve kabilesi-
nin ismi de Dürraniye çevril-
di. Hükûmeti esnasında tek mil Afganistanı, Herat ve Horasanı fetih, Hindistanı bir kaç kere istilâ, Delhi, Kişmir ve Pencabı memleketine ilâve etti. Oğlu Demir şaha bırktığı vatan çok geniş, fakat istikbalî muzlimdi. Demir öldükten sonra, irsen

vezir olan Barek Zeilerin nüfuzu çoğalmıştı. Zaman şah, 1800 de, kardeşi Mahmut han tarafından haledilinceye kadar Dürrani hanedanını mahvede-
cek delice hareketlerde bu-
lundu. Barek Zeilerden bir kaçını öldürdü, bununla bera-
ber vezirlerin nüfuzu bir kat daha arttı. Nihayet bir çok karışıklık ve cinayetlerden sonra, gözlerine mil çekilerek öldürülen Fetih Han Barek Zeinin kardeşi Dost Mehmet, son Dürrani hükümdarı Fethi Cengin yerine geçti. Biri iki biri de üç defa tahta çıkmak üzere Dürraniler dokuz hü-
kümdar yetiştirmiştir.

Dost Mehmetten sonra Ba-
rek Zeilere geçen hükûmet Emanullaha kadar devam etmiştir. (1826-1929). Afganis-
tan, İranın, Ruslar yardım ile, bir iki büyük hücumuna dü-
çar oldu ise de hiç bir mu-
vaffakiyet kazanmadı. Rusların bazı tekliflerini kabul ettiği için Britanyanın Hindistan hükûmeti Afganistanın felâketi olan bir harbe başladı (1839), ve Dost Mehmedi esir aldı, Kâbile bir mümessil koydu. Fakat Mehmedin oğlu Ekber han, Kâbil boğazında, bütün İngiliz ordusunu mahvetti. (1841). Bir sene sonra İngiliz-
ler bunun intikamını alarak Kâbili zaptettiler. 1901 e kadar Afganistan Britanyanın nüfuzu altında idi. Bu tarihte hüküm-
dar olan Habibullah Han mü-
neyver bir zat idi; komşu dev-
letlerle iyi geçiniyordu. 1919 Şubatında bir sui kast neticesi öldü, ve yerine üçüncü oğlu Emanullah Han geçti.

Barek Zei hanedanının akı-
beti hakkındaki son sözü tarih kâydedecektir.

Yeni kitaplar

İlmi Encümenlere verilen raporlara Nazaran orta tahsilin islahı

"Orta mekteplere talebe tedariki hususunda bir buhran mevcuttur. Bir taraftan sınıf

geçme imtihanlarının pek ciddî bir halde cereyanı neti-
cesi olarak bir çok talebenin kabul edilmemesi ve diğer taraftan orta mekteplerle lise-
lerin ilk sınıflarına, boş yer olduğu kadar, ilk mektebi ik-
mal edenlerin alınması hak-
kında M. François-Albert tara-
fından ittihaz olunan tedbir mevcut buhranı artırmıştır.

1923-1925 ıslahatı heyeti umumiyesi itibarile hüsnü kabula mazhar olmuştur. Tah-
silin inkısama uğramasına ve vakitsiz mütehassıs yetiş-
mesine mani olmak için müm-
taz bir sınıfın ruhunu tenmi-
ye edebilecek ahenktar bir usulü tedris tesisi lâzımdır. Edebiyat muallimleri bu ısla-
hattan memnun oldukları gibi diğer ulum muallimleri de keza-
lık beyanı memnuniyet etmektedirler.,

**

Yirminci asırda Fransız alim ve feylesofları

İkinci ciltte mevcut evsaf birinci cilde ehemmiyet ver-
mektedir. Bu kitap alimlerin felsefî eserlerini bir tarafa bırakarak ulûm felsefesi hak-
kında Fransız feylesoflarının eserlerini tetkik etmektedir. Goblot, Abel Rey, Milhaut, Meyerson, Lalande, Bruns-
chwig, L. Weber, Le Rpy ayrı ayrı tetkik edilmiştir. İki cilt birbirini ikmal etmektedir.

Hayat

On beş günde bir çıkan ilim, Felsefe ve san'at mecmuası

İdarehanesi :

Ankara Maarif Eminliği
yanındaki daire

İstanbul Ankara Cadde-
sinde 87 numarada

Abone : Seneliği 375 kuruş.

Mes'ul Müdür: Faruk Nafiz